

8 Haziran Dünya Okyanus Günü Sonuç Raporu 2021

TÜDAV Dünya Okyanus Günü Programı, birçok disiplinden ve sektörden geniş katılımlı bir toplantı ile okyanuslarla ilgili temel ve güncel meseleleri çok boyutlu olarak ele aldı. TÜDAV Başkanı Bayram Öztürk “On yıldır sürdürdüğümüz Dünya Okyanus Günü etkinliklerinin dünyada ve Türkiye’de daha yaygın olarak düzenlendiğini görmekten mutluluk duyuyoruz. BM Okyanus Bilimi Onyılı’na girdiğimiz bu dönemde deniz bilimleri araştırmalarını güçlendirme ve gerekli yönetim stratejileri geliştirme önceliğimiz olmalıdır, Mavi Ekonomi ve Mavi Büyüme konusunda kurumlarımız uyumlu olarak hedefe kilitlenmelidir, Ayrıca 2030 Biyoçeşitlilik Stratejisi gereği denizlerimizin %30’u koruma alanı ilan edilmelidir.” dedi. Prof. Öztürk, Marmara Denizi’nin tamamen koruma alanı ilan edilmesi kararını da desteklediklerini söyledi.

2021 Dünya Okyanus Günü Programı, hem uluslararası platformlarda okyanusların küresel ekosistemdeki kritik rolünün giderek daha çok vurgulandığı hem de ülkemizde denizel çevrenin başlıca gündem konularından biri olduğu bir dönemde gerçekleşti. Deniz kirliliği ve Marmara Deniz’inde Deniz salyası konusu tartışılarak atık yönetimindeki eksikliklerin ve aşırı avlanmanın bugünkü duruma gelmesinde en etkili unsurlar olduğunun altı çizildi.

Türkiye’de balıkçılık, sosyal ve ekonomik anlamda büyük öneme sahip bir sektördür. Son yıllarda yapılan kanun değişiklikleri ile denetim, kontrol ve yasadışı balıkçılıkta caydırıcılık konularında daha etkili düzenlemeler getirildi. Uydu teknolojilerinin kullanılması gibi yöntemlerle denetimde daha aktif ve hızlı hale gelindi. Bununla beraber balık stoklarımızdaki gerileme devam etmektedir. Bu konuda sürdürülebilirliği sağlamak öncelikli amacımız olmalıdır.

Boğazlarda eski yıllarda görülen birçok balık türü ile artık karşılaşmadığı, hala görülen türlerin ise artık çok daha küçük boyutta olduğu görülmektedir. Ayrıca, yapılan araştırmalar balıkların vücudunda ağır metal biriktiğini göstermektedir. Marmara Denizi’nin özel bir durumu ise kıyılarında 15 milyon nüfusu barındıran bir iç deniz olmasıdır. Okyanus kıyısındaki büyük şehirlerle karşılaştırıldığında atık boşaltımı ve kirlilikten daha yoğun olarak etkilenmesi kaçınılmazdır.

Deniz kirliliği birçok insan faaliyetinin ortak sonucu olarak artmaktadır. Örneğin, yapılan çalışmalara göre gemi ve liman kaynaklı emisyonlarda artış gözlemlenmektedir. Gelecek liman inşası ve liman bölgesi seçiminde bu durum dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, gemi üretimi ve taşımacılığında çevresel standartların uygulanması da önem taşımaktadır. Tüm ülkelerin bu standartları etkili bir şekilde uygulamaması sorunu hala devam etmektedir. Balıkçılıktan deniz turizmine, mavi ekonominin tüm sektörlerinde çevresel-ekonomik-toplumsal boyutlara bütünsel olarak yaklaşılması gerekmektedir.

Kara kaynaklı kirlilik, deniz kirliliğinin en büyük nedenleri arasında yer almaktadır. Kıyı şehirlerinde evsel kullanım ve sanayi kaynaklı atıkların doğru şekilde yönetilmesi bu konuda atılması gereken önemli adımlardan biridir. Kara kaynaklı kirliliğin başka bir örneği olan deniz ve okyanuslarda plastik kirliliği giderek büyüyen bir sorundur. Küresel plastik üretimi 400 milyon tona ulaşırken bunun büyük kısmı geri dönüştürülmeden doğada son bulmaktadır. Bu soruna karşı ilk adım olarak tek kullanımlık plastiklerin kısıtlanması gibi

kaynağında azaltma stratejileri uygulanmalıdır. Tekrar kullanma ve geri dönüşüm gibi yöntemler ikinci adımda başvurulacak yöntemlerdir.

İklim değişikliği ve deniz kirliliği gibi denizler üzerindeki insan kaynaklı baskıların azaltılması konusunda yerel yönetimlere önemli bir rol düşmektedir. Geliştirilen ulusal ve uluslararası politikaların etkili olması ancak yerelde doğru şekilde uygulamaya geçirilmesi ile mümkündür. Denizel çevrenin korunması için belediyelerin kendi arasında işbirliği ve eşgüdüm içerisinde hareket etmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin deniz araştırmaları stratejisinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Araştırmacı yetiştirme konusunda üniversitelerimize önemli sorumluluk düşmektedir. Bunun yanında, deniz bilimleri araştırma altyapısının güçlendirilmesi, veri yönetimi ve veri paylaşımının sağlanması önem taşımaktadır. Türkiye'nin uluslararası deniz bilimleri projelerinde daha çok yer alması ve doğru bilim politikaları geliştirmesi gerekmektedir. Denizel yönetim stratejileri geliştirilirken her bir denizimizin özelliklerinin farklı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Her bir denizimizin sağladığı hizmetler ve karşılaştığı baskılar farklıdır; bu nedenle yönetim stratejileri de söz konusu denize özgün olmalıdır. Sadece ulusal ölçekte değil, kurumsal ölçekte de bilimsel yönetim stratejileri geliştirilmelidir. Elbette, bilimsel araştırmalar yürütmenin yanı sıra, tamamlanan ve raporlanan araştırmaların karar verme süreçlerinde mutlaka dikkate alınması önem taşımaktadır.

Okyanus Günü Programı'nda deneyim ve araştırmalarını paylaşan çok sayıda konuşmacının ortak bir vurgusu da farkındalık arttırmanın önemidir. Deniz ve okyanuslar konusunda ilgili her aktörün ve sektörün dahil olduğu farkındalık arttırma çabaları yürütülmelidir. Denizlerde yaşamın korunmasının toplumun her bireyini sağlıktan ekonomiye birçok açıdan etkilediği mesajı herkese iletilmelidir. Ayrıca deniz ve okyanuslardaki zenginlik ve güzellikleri öğretmek, genç bireylere sevdirmek için etkinlik ve projelerle başlatılmadır. Böylece denizlere ilgi ve sevgi artacak; gençler için denizcilik sektörüne yönelik daha bilinçli kariyer tercihleri yapma imkânı tanınacaktır.

Denizler aynı zamanda kültürel mirasımıza da ev sahipliği yapmaktadır. Bunun önemli örneklerinden biri Çanakkale bölgesindeki batıklardır. Su altındaki kültür mirasımıza sahip çıkmamız; bu konuda uluslararası işbirliği mekanizmalarında yer almamız gerekmektedir.

Sonuç olarak, denizel ekosistemlerinin şiddeti ve etkileri giderek artan baskılara karşı dirençlilik ve sürdürülebilirlik gösterebilmesi sorunu tüm insanlık için önem taşımaktadır. Deniz ve okyanuslarda yaşamın korunması; oksijen üretimi, iklim döngüsü, biyoçeşitlilik, deniz ürünleri sanayi, uluslararası taşımacılık, kültür ve turizm gibi birçok alanda hizmetin sürdürülebilmesi için yaşamsal işleve sahiptir. Bu alanların arasındaki etkileşimi göz önünde bulunduran uzun dönemli ve bütünsel yönetim stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Söz konusu stratejilerin geliştirilebilmesinin temel adımı ise, BM Okyanus Bilimi Onyılı ajandasında da yer aldığı gibi, deniz araştırmaları konusunda tüm ülkelerin yararlanabileceği şekilde küresel bilimsel kapasitenin arttırılmasıdır.